

NYHETER & DEBATT

Framtida utmaningar
för universitet och
högskolor. Sidan 8

**Chefs- och ledarskaps-
programmet inom
högskolesektorn.** Sidan 4

Bedömning av utländsk utbildning
måste effektiviseras. Sidan 3

Prognoser om arbetsmarknaden. Sidan 5

Ny Doktorandspegel presenteras i maj. Sidan 9

Apropå klass 9A

Sitter framför TV:n och ser på klass 9A. En dokumentär(såpa) om hur en skolklass utvecklas med nya lärare som är valda för sin förmåga att engagera och vara duktiga pedagoger och kunniga inom sitt område. Intressant och väcker till eftertanke.

En femton år gammal debatt dyker upp ur minnet. Per Unckel är utbildningsminister. Curt Nicolin är VD på ABB och Tor-Ragnar Gerholm är en legendarisk fysikprofessor vid SU. De två sistnämnda debatterar den svenska skolan. Nicolin gör en jämförelse mellan det japanska gymnasiet och det svenska. Han konstaterar att japanska ungdomar måste plugga mycket hårdare och mer målmedvetet för att få möjligheten att exempelvis studera till ingenjör vid något japanskt toppuniversitet och sedan göra industriell karriär. Sverige borde ta efter, vi borde ha en skola som ställer krav och fordrar höga betyg för elever som vill ha eftertraktade universitetsplatser, menar Nicolin. Vi andra nickar och känner att svenska skolan bör reformeras. Men Gerholm replikerar "Dr Nicolin, varje fas eller del av en människas liv har en rätt att levas för sin egen skull, ingen fas eller del är enbart en förberedelse för en annan, må vara ingenjörstudier eller industriell karriär".

När jag ser klass 9A så undrar jag vilken balans som är rimlig att kräva mellan engagemang i studier och att själv skapa

sin personlighet och leva sitt liv i tonårens dynamiska pubertet på väg mot vuxenlivet. Hur förenar vi dessa båda nödvändiga utvecklingar? Vilken roll spelar föräldrar, lärare och andra vuxna? Vad ger samhället för ramar främst genom den skola som vi alla står bakom? Vad ger gymnasiet och akademisk eller annan eftergymnasial utbildning för möjligheter till omtag när man upptäcker att man har förutsättningarna men inte förkunskaperna för att få utbilda sig till det man vill?

Dagens gymnasium fordrar tidigt mycket initierade och medvetna val. Man väljer till stor del sitt kommande yrkesliv när man går från grundskola till gymnasium. Detta är till viss del nödvändigt. Olika yrken kräver olika förkunskaper som måste börja läras in relativt tidigt.

Men oavsett program i gymnasiet bör det finnas en bred bas för vidare studier. Kärnämnen bör få mer tid och uppmärksamhet. Svenska och matematik är en förutsättning för de allra flesta yrken och också för ett rikt och enklare liv.

Viktigt med förstärkt studievägledning

Från och med antagningen till höstterminen 2010 gäller nya regler för att komma in på högskolan. Ett exempel är att elever genom så kallade meritkurser kan skaffa sig upp till 2,5 meritpoäng som läggs till betygsmedelvärdet. Ett meritssystem som

ger extrapoäng, som är nödvändiga för att nå attraktiva utbildningar och yrken, kräver kunskap om vilka studiegångar i gymnasiet som är mest fördelaktiga att välja. Detta kräver i sin tur kunniga och engagerade föräldrar och/eller annan kvalificerad studievägledning på individnivå. Därför måste insatserna på studievägledning förstärkas från grundskolan och gymnasiet till universitet och högskolor.

Arbetsmarknadens parter måste ta en tydligare och mer långsiktig roll. Rekrutering och verksamhet kring "human resources" måste kompletteras med att i samarbete mellan skola och akademi ge ungdomar en vision av framtidens industri och samhälle och framtida möjligheter. Ungdomar från skola, universitet och högskolor måste aktivt delta i denna process. De är ju ägarna till sin och vår framtid. Högskoleverket har redan haft en första träff med flera av arbetsmarknadens parter för att diskutera vad som kan göras för att ge en tydligare bild av studier och arbetsmarknad. Det är viktigt att verkets tillsammans med andra driver arbetet med en förstärkt och annorlunda studievägledning där en gemensam nationell syn är en viktig del.

ANDERS FLOSTRÖM
UNIVERSITETSKANSLER

NYHETER&DEBATT

Nummer 2. 2008

Redaktion

Anne-Marie Liberg, tfn +46 8 563 086 18
Åsa Klevard, tfn +46 8 563 086 10
Fax: +46 8 563 086 00

Ansvarig utgivare Eva Ferndahl

Form Lena Ernstson

E-postadresser till medarbetare på Högskoleverket följer principen fornamn.efternamn@hsv.se.

Högskoleverket

Luntmakargatan 13
Box 7851, SE-103 99 Stockholm
Tfn: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50

Tryckeri Ätta.45 Tryckeri AB,
Solna, mars 2008

www.hsv.se

Prenumeration Skicka ett mejl med ditt namn och din adress till hsv@skantzdistribution.nu

Du som föredrar att läsa NYHETER&DEBATT på Högskoleverkets webbplats kan få en blankret via e-post när ett nytt nummer har kommit ut. Gör då så här: skicka ett blankt mejl till nyheter-debatt-subscribe@hsv.se. Du kommer att få ett mejl som du ska besvara som bekräftelse. Prenumerationen är kostnadsfri.

NYHETER&DEBATT utkommer med åtta nummer per år.

Nästa nummer kommer i mitten av april.

NYHETER&DEBATT är tryckt på miljövänligt papper.

Tipsa gärna andra om tidningen och citera den gärna – men ange källan.

Redaktionen har rätt att korta och redigera inskickade bidrag.

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Gunni Öhlund, expert i Valideringsdelegationen:

”Bedömningen av utländsk utbildning måste effektiviseras”

Andelen personer som får sin utländska utbildning värderad är väldigt låg. Bara 25 procent av dem med högskoleutbildning eller eftergymnasial utbildning får den bedömd ett år efter att de folkbokförts i Sverige. Bland dem med grundläggande eller gymnasial utbildning är siffran fem procent. I sin slutrapport ger Valideringsdelegationen förslag på hur man ska effektivisera och stärka kvaliteten i bedömningarna.

TEXT LINNEA BOLTER

Valideringsdelegationen som lämnade in sin slutrapport i mitten av januari i år tillstades av den förra regeringen för att främja utvecklingen av validering med utgångspunkt i vuxenutbildning. År 2006 fick man tillsammans med Högskoleverket och VHS även i uppdrag att se över effektiviteten och kvaliteten när det gäller ansvarsfördelningen och bedömningen av utländsk utbildning. Gunni Öhlund anställdes då som områdesexpert.

Förhållandevis få personer får sin utländska utbildning bedömd, vilket bland annat framgår av Valideringsdelegationens studier. Slumpen verkar avgörande om och när en värdering görs. Det är också svårt att hitta information om vart man ska vända sig.

– Ett av problemen är att det är många aktörer inblandade – utan samordning sinsemellan – som arbetar med bedömning av utländska utbildningar. Det sker mycket dubbelarbete och personer som vill få sin utbildning bedömd tvingas ofta göra onö-

diga och tidsödande kompletteringar, säger Gunni Öhlund.

Gemensam ingång

För att göra bedömningsprocessen effektivare föreslår Valideringsdelegationen att man inrättar en gemensam ingång dit alla med utländsk utbildning vänder sig. I organisationen där Högskoleverket föreslås ha en samordnande funktion, ska också VHS, den planerade yrkeshögskolan, vägledare samt ett nätverk av ämnessakkunniga ingå.

– Det är viktigt att de som får sin utbildning bedömd också erbjuds studie- och yrkesvägledning, därför måste vägledare spela en betydande roll i den nya organisationen. Sedan är det också viktigt att man satsar på information förstås.

Migrationsverket bör också alltid fråga alla asylsökande om utbildning och yrkeserfarenhet samt

ge stöd och lotsa personerna ifråga till bedömningsorganisationen.

Värderingen måste ske tidigt

Idag är det ofta långa väntetider mellan olika myndigheter och instanser för personer som vill få sin utbildning bedömd. Ju tidigare en person får sin utbildning värderad desto tidigare kan planeringen av livet i Sverige komma till skott.

– Vi har egentligen inte hittat på någonting nytt, utan tagit fram ett förslag för hur man ska samordna den kompetens som finns och på bästa sätt ta till vara på den. Den organisation vi föreslår är inte beroende av projektmedel och eldsjälar, något som ofta är fallet idag, säger Gunni Öhlund. ■

Nyheter & Debatt tar gärna emot tips om och förslag till artiklar om avhandlingar som rör området högre utbildning och forskning.

LENA ERNSTSON

Chefs- och ledarskapsprogram för åttonde året

Högskoleverket anordnar rektorsprogrammet och Akademiska ledarskapsprogrammet, ALP, som led i verkets uppdrag när det gäller utvecklingen av chefs- och ledarskapet inom högskolan. I ALP-programmet, som ges för åttonde året i följd, blandas teori och projektarbeten. Ett syfte är också att ge deltagarna möjlighet till personlig utveckling. Det berättar Jean-Pierre Zune som är ansvarig för Högskoleverkets program för chefs- och ledarskapsutveckling.

TEXT ANNE-MARIE LIBERG
FOTO ALEXANDER FLORENCIO

– Jag övertog ansvaret för programmen för ett och ett halvt år sedan, säger Jean-Pierre. Jag menar att Högskoleverkets program för chefs- och ledarskapsutveckling är ett varumärke väl värt att vårda. Men man behöver utveckla och uppgradera programmen utifrån nya frågor och krav som ställs på ledare. Därför kommer vi successivt ersätter en del moment främst i ALP.

Nya planer ska ge synergieffekter

– Vi har också planer på att utveckla ytterligare utbildning eller kurser, gärna genom att förmedla sådant som andra anordnar. Vi ska försöka hitta anknytningspunkter eller samarbetsformer med till exempel KTH Executive School, Leadership Foundation i London och med nordiska ledarskapsprogram. Vi ska också knyta ihop oss med sådant som görs lokalt vid universitet och högskolor, för att på det sättet försöka utveckla ett mer förgrenat system som vi hoppas ska ge synergieffekter, förklarar Jean-Pierre.

Framtida förändringar i ALP

Nu kommer det ändå att bli vissa förändringar i framtiden. Det är nämligen sista omgången som ledarskapskonsulten Inger Brinning medverkar i programmen. Hon har varit med i ALP sedan starten 2001, och hennes uppläggning har varit mycket uppskattad bland deltagarna.

– Det krävs dubbel kompetens för att klara uppdraget, säger Jean-Pierre, dels en

omfattande ledarskapskompetens, dels god kännedom om högskolan – en helt unik miljö. Där ska två värdesystem samexistera, det akademiska och det byråkratiska; rektor är både myndighetschef och högsta akademiska ledare.

– Vi kommer att göra en upphandling och hoppas ha ett nytt namn framme senast efter sommaren, säger Jean-Pierre.

I höst kommer ett nytt rektorsprogram att anordnas, eftersom det är stor omsättning på rektorsstolarna. Både KTH och Blekinge tekniska högskola har relativt nytillträdda rektorer och i höst får även Örebro, Mittuniversitetet, Gävle och Gotland nya rektorer.

Studieresor utomlands varje år

– I maj kommer ett seminarium anordnas för rektorer och styrelseordförande om OECD:s Review of Tertiary Education. I övrigt är ämnena för rektorsprogramets seminarier ännu inte fastställda, men det måste vara något alldeles extra för att rektor eller styrelseordförande ska ta sig tid att resa till Stockholm – frågorna som tas upp måste beröra deras arbete, betonar Jean-Pierre.

Varje år erbjuder rektorsprogrammet en studieresa utomlands.

– Det lutar åt att vi förlägger höstens resa till Aten, säger Jean-Pierre. Då kommer Torsten Kälvemark som är tidigare programansvarig att medverka i uppläggningen. Torsten är ordförande i Svenska

Ateninstitutet så det kommer säkert att bli ett intressant program.

De senaste årens resor har gått till London, Berlin och Istanbul.

Det brukar ingå en utlandsresa även i ALP-programmet. Årets resa går till Bryssel och EU-kommissionen den 2–4 april. Bjarne Kirsebom som är minister vid den svenska representationen medverkar i planeringsarbetet.

– Ett besök på Vinnovas Brysselkontor är också inplanerat liksom ett eller ett par universitetsbesök, säger Jean-Pierre. ■

– Jag menar att Högskoleverkets program för chefs- och ledarskapsutveckling är ett varumärke väl värt att vårda, säger Jean-Pierre Zune.

Prognoser om arbetsmarknaden

ett viktigt stöd inför högskolornas planering

Högskoleverket ger årligen ut en rapport med prognoser om hur arbetsmarknaden kommer att se ut när studenterna är klara med sina utbildningar.

TEXT **KRISTIN LINDQVIST**
FOTO **MELKER DAHLSTRAND**

– Vi hoppas att rapporten bidrar till diskussioner på universiteten och högskolorna om vilka utbildningar man borde satsa mer eller mindre på, säger Stig Forneng, utredare på Högskoleverket.

Den högre utbildningen i Sverige ska både dimensioneras efter studenters intresse och arbetsmarknadens behov. Studentintresset är någorlunda enkelt att mäta genom att se vilka utbildningar som studenterna söker. Den andra delen är svårare. Det krävs dels kunskap om den aktuella arbetsmarknaden, men man ska dessutom kunna förutse framtida behov och efterfrågan. För tredje året i rad har Högskoleverket tagit fram en rapport med prognoser om hur arbetsmarknaden kommer att se ut för dem som börjar studera i höst. Verket har tagit hjälp av Prognosinstitutet vid SCB som har tittat på cirka 30 olika utbildningsgrupper. Rapporten är tänkt att fungera som planeringsunderlag för universitet och högskolor men även som vägledning för blivande studenter.

Det framtida behovet ska styra

Erfarenheten visar att diskussionerna på lärosätena ofta handlar om hur läget på arbetsmarknaden ser ut just nu, trots att de som börjar en utbildning inte är klara förrän efter fyra till fem år. Mycket hinner hända under den perioden.

– Det är vad man vet om den framtida arbetsmarknaden som bör styra besluten, menar Stig. Om prognoserna pekar mot ett

ständigt växande överskott borde antalet platser dras ner och tvärtom ifall det riskerar att bli ett stort underskott.

Större krav på yrken med bestämda krav

Vissa yrken ställer högre krav än andra på att utbildningarna är dimensionerade på ett bra sätt.

– För grupper som kan användas brett på arbetsmarknaden, till exempel samhällsvetare, ställs inte samma krav på noggrannhet i dimensioneringen. Det är viktigare när det gäller yrken som har bestämda krav på kompetens, som läkare, sjuksköterskor och lärare, säger Stig Forneng.

En lång process

När Prognosinstitutet gör sina beräkningar om den framtida balansen på arbetsmarknaden är det många faktorer som man ska ta hänsyn till – allt från examensfrekvenser, migration och pensionsavgångar till hur utvecklingen ser ut i landets ekonomi och i olika näringsgrenar. När det gäller läraryrket är det dock storleken på kommande årskullar som är det mest avgörande för hur lärarutbildningen bör dimensioneras.

– Det tar ungefär ett år att ta fram prognoserna. Man tittar på hur det ser ut idag och hur det har varit tidigare och utifrån det försöker man hitta stabila samband och trender, förklarar Stig.

Till skillnad från examensfrekvens och pensionsavgångar som man vet mycket

om är migrationen svårare att förutse. Välutbildade rör sig allt oftare mellan olika länder. En gemensam utgångspunkt för utbildningsplaneringen inom EU är dock att länderna ska dimensionera efter de egna behoven och med en rörelse både ut från och in till landet.

Vad visar den senaste rapporten?

– För ungefär en tredjedel av utbildningsgrupperna beräknas det bli en tämligen god balans mellan arbetsmarknadens efterfrågan och antalet examinerade, säger Stig.

Det gäller till exempel arkitekter, jurister, psykologer och grundskollärare i skolans tidigare år. Prognoserna visar även att det behövs fler platser på vårdutbildningarna – på läkarutbildningen behövs 50 procent fler platser för att täcka de framtida behoven. Högskoleingenjörer är en annan bristgrupp; prognoserna pekar mot att 5 000 högskoleingenjörer behöver examineras varje år under de kommande tio åren.

På skolområdet finns stora obalanser men de skulle kunna klaras av genom en omfördelning av utbildningsplatser mellan lärarkategorierna. Men det krävs också att bristyrkena blir attraktivare så att fler vill utbilda sig till exempelvis förskollärare.

Journalister, ekonomer och apotekare är exempel på utbildningsgrupper med risk för ett stort överskott. Det kommer alltså att utbildas betydligt fler än vad som efterfrågas. ■

– Det är vad man vet om den framtida arbetsmarknaden som bör styra besluten, säger Stig Forneng.

Våra pressgrannar

Högskoleverket informerar högskolevärlden på olika sätt och genom flera kanaler. Nyheter & Debatt är en kanal. Men tidningen har flera pressgrannar!

Högskolenytt för vägledare

Högskolenytt för vägledare är ett nyhetsbrev för målgruppen blivande och befintliga studenter – elever i gymnasieskola, komvux och folkhögskola samt högskolestudenter – via vidareförmedlarna studie- och yrkesvägledare.

Charlotte Löfgren och Krister Kjellin, som båda arbetar på informationsavdelningen med studieinformation, delar på redaktörskapet och till sin hjälp har de en redaktion med representanter från Högskoleverkets sakavdelningar.

– Vi publicerar nyhetsbrevet elektroniskt varannan vecka, berättar Charlotte. Vi belyser aktuella frågor och händelser inom bland annat ämnesområdena breddad rekrytering, kvalitet i utbildningen, internationalisering, antagningsregler och högskoleprovet. Dessutom publiceras relevanta nyheter från exempelvis utbildningsdepartementet och SFS.

Vill du **prenumerera** på nyhetsbrevet skickar du ett mejl till Charlotte Löfgren, fornamn.efternamn@hsv.se.

Nyhetsbrev om jämställdhet i högskolan

Aleksandra Sjöstrand är redaktör för nyhetsbrevet om jämställdhet i högskolan. Hon berättar att på initiativ av Högskoleverket bildades 2003 ett nätverk för jämställdhets-handläggare på universitet och högskolor. Det var dessa jämställdhets-handläggare som från början var mottagare av nyhetsbrevet.

– Då kom det fem gånger per år, nu kommer det en gång i månaden utom på sommaren, berättar Aleksandra.

– Så småningom funderade vi över om det inte kunde var av intresse för flera målgrupper och nu har vi 700 prenumeranter och nya droppar in hela tiden, fortsätter hon.

Materialet kommer från Högskoleverket i form av fakta, statistik och analyser men Aleksandra bevakar också universitetens och högskolornas hemsidor. Dessutom hittar hon material på olika myndigheters hemsidor, exempelvis Vinnovas, Vetenskapsrådets och Nuteks. En bevakning görs också av vad som händer först och främst i Norden men också i Europa.

Vill du **prenumerera** på nyhetsbrevet skickar du ett mejl med blank rubrikrad till jamstbrev-subscribe@hsv.se.

Internationella nyhetsbrevet

Internationella nyhetsbrevet kommer ut ca 40 gånger om året. Redaktörer är Per-Gunnar Rosengren och Gunnar Enequist. Dessutom finns en redaktionsgrupp med representanter från Högskoleverkets fackavdelningar som bevakar olika geografiska områden.

Underlag till nyhetsbrevet får man också genom att prenumerera på nyhetstjänster men även genom att surfa på nätet.

– Absolut bästa sajten för att hitta underlag är Times Higher Education Supplement, berättar Per-Gunnar. Andra sajter som är bra att bevakas är exempelvis The Guardian, den amerikanska Inside Higher Education och Der Spiegel.

– Vår ambition är att informera om det som är av intresse för universitet och högskolor samt spegla den svenska och nordiska utbildningsdebatten. Vi har ca 2 000 prenumeranter varav en del läsare i Norge, Finland och Danmark.

Vill du **prenumerera** på nyhetsbrevet skickar du ett mejl till intred@hsv.se.

TEXT ÅSA KLEVARD
FOTO ALEXANDER FLORENCIO

Aleksandra Sjöstrand, redaktör för nyhetsbrevet om jämställdhet i högskolan, sitter här mellan Per-Gunnar Rosengren och Gunnar Enequist, redaktörer för Internationella nyhetsbrevet.

Studenträtt

Nyhetsbrevet Studenträtt ges ut av Högscoleverkets juridiska avdelning tre gånger om året, i februari, i maj och i oktober. Redaktör är Åsa Klevard. Det finns också ett redaktionsråd som består av medarbetare från juridiska avdelningen.

Syftet med Studenträtt är att informera om Högscoleverkets tillsyn och Överklagandenämndens verksamhet. Innehållet behandlar frågor som rör studenternas rättssäkerhet och består bland annat av relativt korta referat av beslut som är av allmänintresse för studenter och anställda inom universitet och högskolor. Nyhetsbrevet ges ut både på papper (upplaga 1 600 ex) och elektroniskt.

Vill du **prenumerera** skickar du ett mejl till Åsa Klevard, fornamn.efternamn@hsv.se.

NUhetsbrevet

NUhetsbrevet vänder sig till dem som är intresserade av statistik om högskolan. I NUhetsbrevet informeras om uppdateringar och förändringar i tillgänglig statistik.

Vill du **prenumerera** skickar du ett mejl till nuhetsbrevet-subscribe@hsv.se.

Högskolans omvärld

Högskolans Omvärld är ett nationellt nyhetsbrev som publiceras på försök med tre nummer under januari – mars till utvalda målgrupper. För att ta reda på intresset för nyhetsbrevet utvärderas just nu försöksutgivningen.

Vill du **prenumerera** skickar du ett mejl till Lena Hed, fornamn.efternamn@hsv.se.

Länk till Högscoleverkets sida med alla nyhetsbrev
www.hsv.se/publikationer/nyhetsbrev.

Framtida utmaningar för universitet och högskolor

Fredrik Lagergren är vd för KTH Executive School. Nyheter & Debatt har ställt två frågor till honom.

– Vi måste ställa oss frågan vad värdet av en akademisk utbildning är jämfört med en kvalificerad yrkesutbildning, säger Fredrik Lagergren.

TEXT ANNE-MARIE LIBERG
FOTO PIA HARRISON

Vilka utmaningar står universitet och högskolor inför, enligt dig?

En av många svåra utmaningar finns i konkurrensen om studenter och lärare. Många universitetsutbildningar har redan i dag ganska lågt söktryck vilket tyder på en överetablering och en hård konkurrens. Dessutom kan de komma att bli utmanade av en del kommersiella utbildningsföretag. Redan i dag marknadsför sig kommersiella utbildningsföretag hårt. Man kan till exempel studera till hotellchef utomlands med svenskt studiestöd. Genom att synliggöra vilken karriär man kan göra efter utbildningen kan kommersiella utbildningsaktörer bli svårare utmanare än så. Vi från de traditionella universiteten och högskolorna anser ofta inte att vi är på riktigt samma marknader som utbildningsföretagen, men det gör studenterna och det är de och deras framtida arbetsgivare som avgör. Det är något som vi måste analysera närmare!

Vi måste ställa oss frågan vad värdet av en akademisk utbildning är jämfört med en kvalificerad yrkesutbildning. Utbildningsföretag, som ju ofta erbjuder yrkesutbildningar, kan sluta avtal med utländska universitet och till exempel erbjuda sina studenter lärare från mycket välrenommerade internationella universitet. Då kan ju företagen raskt bli svåra utmanare till traditionella

universitet som enbart konkurrerar med sin egen fakultet.

Vad är utmärkande för ett utmanaruniversitet?

Det är ett fiktivt begrepp som inte finns ännu, men givet att universitetsbranschen fungerar ungefär som andra branscher som "avreglerats" så kan det säkert bli verklighet. Titta på hur framgångsrika utmanarföretag agerar. De fokuserar på en sak, de renodlar verksamheten. De sänker sina fasta kostnader genom att hyra in personal och betalar uteslutande för resurser de använder aktivt. Det är rimligt att förmoda att det inte är någon större skillnad när det gäller hur universitet och högskolor skulle kunna agera.

Ett sådant universitet skulle kunna ha starka frontfigurer som syns mycket i media och som får personifiera universitetet/högskolan och utbildningarna. Studenterna erbjuds få och unika utbildningar med stor efterfrågan och utbildningarna utvecklas i samspel med studenterna. Detta strider lite mot den inriktning som rått länge i Sverige där många lärosäten konkurrerar med liknande utbildningar, men samtidigt finns det ju en hel del mindre högskolor som redan varit inne på det spåret i Sverige.

Man kan hitta exempel på detta i USA och i andra länder. Verksamheten slimmas

så mycket som möjligt. Genom att ledningen hela tiden "scoutar" runt efter duktiga forskare och lärare, lyckas de hålla en aktuell och hög standard på sitt utbildningsutbud med en förhållandevis liten stab av fast anställda lärare. Enligt en artikel i New York Times från den 20 november 2007, visar siffror från the American Association of University Professors att andelen tillfälligt anställda lärare och professorer på många mindre colleges är så stor som 70 procent av lärarkåren. För trettio år sedan var den siffran 43 procent. Men vi är inte USA och det är förstås inte säkert att utvecklingen i Sverige går lika långt. ■

► KTH Executive School är ett dotterbolag till KTH Holding. KTH Executive School grundades 2001 och tillhandahåller chefsutvecklingsprogram i strategi och affärsutveckling för högre chefer i företag i tekniktensiva sektorer av näringslivet. Fredrik Lagergren leder själv ett program för företag i branscher som utsätts för avreglering och konkurrensutsättning och de speciella utmaningar som många företag då möter.

Ny Doktorandspegel presenteras i maj

Forskarutbildningen, som en del av den högre utbildningen, har allt mer kommit i fokus som en strategiskt viktig komponent i samhällsutvecklingen. Antalet forskarstuderande har expanderat kraftigt i Sverige under det senaste decenniet och omfattar i dag cirka 18 000 aktiva doktorander. I de senaste forskningspolitiska propositionerna påpekar regeringen att forskarutbildningen i ökad utsträckning bör utformas så att den också förbereder för arbete och karriär utanför högskolan.

Vilka erfarenheter har dagens doktorander? Hur fungerar introduktionen, handledningen och kurserna? Hur uppfattas professionsutvecklingen? Hur mycket tid lägger man ned på sina studier och annat arbete? Hur är arbetsklimatet?

Doktorandspegeln 2008, vars resultat presenteras i en rapport i slutet av maj, är en enkätundersökning bland landets forskarstuderande som bland annat belyser dessa frågor. Läsaren av rapporten ska få en nationell bild och samlad överblick av forskarutbildningen och studiesituationen, men också kunna göra jämförelser mellan olika utbildningsområden och inte minst jämföra med resultaten från Doktorandspegeln 2003.

En särredovisning kommer också att ske av svaren från doktorander vid högskolor utan egen examensrätt, doktorander vid forskarskolor och utländska doktorander. Eventuella skillnader mellan kvinnliga och manliga doktoranders svar presenteras också.

Vad ger doktoranderna för betyg till sin forskarutbildning? Svaren kommer i Doktorandspegeln 2008.

GUNILLA JACOBSSON

Förslag om AT för veterinärer

Joakim Palestro, utredare vid Högscoleverkets utvärderingsavdelning, var projektledare för granskningen av veterinärutbildningen vid SLU. Både grund- och forskarutbildningen fick goda vitsord, men det saknas en strukturerad vidareutbildning för veterinärer, konstaterade man.

TEXT LINNEA BOLTER
FOTO ANNA HALLENBOM

– Studenterna som läser till veterinärer är extremt duktiga, vissa är så ambitiösa att de riskerar att bli utbrända, säger Joakim Palestro. Forskningsanknytningen i utbildningen är mycket god och man har en bra kvalitet i den kliniska utbildningen. Men det saknas en strukturerad vidareutbildning i anslutning till veterinärprogrammet.

En veterinär har samma krav på sig som en läkare och ska kunna göra självständiga medicinska bedömningar efter utbildningen. Skillnaden är att läkarna har en obligatorisk allmäntjänstgöring med handledning efter utbildningen.

– Som veterinär arbetar man ofta mycket självständigt med ansvar för större regioner och det kan vara svårt att organisera en vidareutbildning förlagd till ett djursjukhus. Det är troligtvis ett skäl till att det inte redan finns en sådan utbildning. Sedan är det antagligen också en ekonomisk fråga, läkare får så kallade ALF-pengar, vilket inte ges till veterinärer.

Förändrad veterinärroll

Högscoleverkets bedömargrupp konstaterade att veterinärerna får sin legitimation utan vidare granskning eller synpunkter. En motsvarande AT-tjänstgöring skulle kunna väcka ett större engagemang och ansvarskänsla – det är viktigt att man inte utfärdar legitimationer utan kvalitetsgranskning.

En ytterligare anledning till att det behövs en vidareutbildning är att veterinärrollen har förändrats. Idag handlar det oftare om sällskapsdjur; hästuppfödning är ett annat område som har ökat och som inte bara kräver medicinska kunskaper, utan också kunskap i försäkringsjuridik och ledarskap, vilket skulle kunna ingå i en vidareutbildning.

– Hur en vidareutbildning skulle se ut måste naturligtvis utredas, men aktörer man kan tänka sig i samarbete om den är SLU, Jordbruksverket, djursjukhusen och Distriktsveterinärerna, säger Joakim Palestro. ■

– Studenterna som läser till veterinärer är extremt duktiga, vissa är så ambitiösa att de riskerar att bli utbrända, säger Joakim Palestro.

SACO-antologi om akademiker i litteraturen

Världslitteraturen är full av doktorer. En australisk läkare gav för ett par år sedan ut verket *The doctor in literature* där han tar upp närmare 600 litterära verk, från Platon till Simenon. Och då finns säkert inte *Harlequin*-seriens alla läkarromaner med. Så nog finns det stoff om man vill belysa hur akademiska yrken speglats i litteraturen.

När SACO:s kansli valt att ge ut en bok om den litterära gestaltningen av akademiker och deras vardag så har man för just läkaryrket valt avsnitt ur P O Enquists *Livläkarens besök* och Hjalmar Söderbergs *Doktor Glas*. Intressanta gestaltningar av en svunnen tid, men vad säger de om dagens doktorer?

Antologin presenterar korta texter om ett fyrtiotal yrken som alla har det gemensamt att deras utövare organiseras av SACO. Det är ett roligt uppslag men ändå radar frågetecknen upp sig. Urvalet verkar principlöst – eller är det så att man bara samlat in förslag från medlemsförbunden och så tryckt dem rakt upp och ned.

Lotsarna får två texter, varav en skriven av salig Johan Ludvig Runeberg. Finlands nationalskald får också komma till tals genom dikten *Landshövdingen*, ett lite udda val med tanke på att just det yrket knappast är någon stor grupp i SACO-kol-

lektiv. Varför valde man inte *Döbeln* vid Jutas i stället? Då hade man fått med både en general, en prost och en doktor i en och samma text. Och tre förbund hade blivit glada.

Yrkesgruppen lärare/forskare får sin belysning genom ett avsnitt ur Fritiof Nilsson Piratens klassiska roman *Tre terminer*. Där skildras juristprofessorn Sam R. Borén. Om honom sägs det i texten att också hans excentricitet var medveten och rationell. Den typen av akademiska lärare har säkert de flesta av oss fyrtiotalister mött, men är de inte ett snart utdött släkte?

Boken vill förmedla värdet av att investera tid, pengar och hårt arbete i en akademisk utbildning. Det är vackert tänkt, men varför kom det förnämsta akademiska värdet – det kritiska tänkandet – helt bort i redigeringen?

TORSTEN KÄLVEMARK

LENA ERNSTSON

Allt färre män går vidare till högskolan

Skillnaden mellan män och kvinnor när det gäller övergång till högskolan är fortsatt stor. Varannan kvinna börjar studera före 25 års ålder jämfört med 36 procent av männen. Det visar ny statistik från Högskoleverket.

Den statistiska analysen visar att det är stora regionala skillnader i hur stor andel av ungdomarna som fortsätter till universitet och högskolor. I vissa kommuner har tre fjärdedelar av ungdomarna börjat en högskoleutbildning vid 25 års ålder. I andra kommuner är motsvarande andel bara en fjärdedel.

Läs hela analysen på www.hsv.se.

CECILIA NORDLING

LENA ERNSTSON

För första gången på mer än tio år minskade antalet avlagda examina i högskolan förra året.

Källa: Högskoleverket

Analysen kan laddas ner från www.hsv.se.

25 000 studenter i enkätstudie

Högskoleverket utvärderar just nu en mängd utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap, bland annat pedagogik, historia, teologi, religionsvetenskap, filosofi, idéhistoria, etnologi, socialantropologi, informationsvetenskap och kulturanalys.

De studerandes röst är en viktig del i Högskoleverkets utvärderingar. Därför har man nu skickat ut en enkät till 25 000 studenter och doktorander för att ta reda på hur de ser på kvaliteten i sin utbildning. Utvärderingens första fas, som kommer att ge en nationell bild av ovanstående ämnen, presenteras i november 2008.

HEDDA GUNNÄNG

Vad klagar studenterna på?

Studenterna klagar i sina anmälningar oftast på examinationen, medan doktoranderna ofta klagar på brister i sina individuella studieplaner. Det visar en sammanställning av de ställningstaganden som Högskoleverkets juridiska avdelning gjorde under 2005 och 2006.

Sammanställningen *Analys av tillsynsrenden beslutade 2005 och 2006* kan laddas hem från www.hsv.se.

TERESA EDELMAN

Informatörskonferensen ett tillfälle till ny inspiration

Högskoleverkets informatörskonferens är en återkommande konferens för dem som arbetar med information och kommunikation inom högskolan. Föreläsningar varvas med seminarier kring specifika frågor. Årets konferens äger rum på Göteborgs universitet den 14–15 maj.

TEXT ANNE-MARIE LIBERG
FOTO ANNA HALLENBOM

– Det är ett tillfälle att utvecklas i sin yrkesroll, nätverka och bli inspirerad. Man lyssnar till kommunikatörer från andra universitet och högskolor som berättar om något ”case” från sin vardag. Och externa föreläsare som har med sig konkreta yrkestips eller som låter oss lyfta blicken och breddar perspektivet. Det säger Lena Hed som är projektledare för informatörskonferensen på Högskoleverket.

Konferensens två dagar bjuder i år på parallella seminarier på fyra olika spår: Krishantering, Kommunikation & organisation, Form & innehåll och Hur når vi ut?

Ett seminariepass rymmer praktiska tips om text, bild och grafik med tre erfarna proffs på områdena, bland andra förre grafikchefen på Dagens Nyheter, Anders Bolling. Under ett annat pass finns tillfälle att lyssna till Sabina Bossi och Monica Engdahl från Karolinska institutet respektive Dramatiska institutet, som berättar om sina färska erfarenheter av krishantering. Webb och studentrekrytering är andra seminarieämnen.

– Konferensen inleds med FN-medlemaren Jan Eliasson som kommer att prata om ”förhandling och kommunikation i ett internationellt perspektiv”. En annan engagerande föreläsare är professor John Storan, som leder Centre for Widening Participation Policy Studies i London. Han kommer att berätta om ”the strategic value of diversity”, berättar Lena.

– Vi får också veta mer om vad som händer på Göteborgs universitet, fortsätter Lena. Bland andra kommer professorerna Lennart Weibull och Sören Holmberg vid SOM-institutet (SOM står för samhälle – opinion – massmedia) och forskaren Magnus Fredriksson.

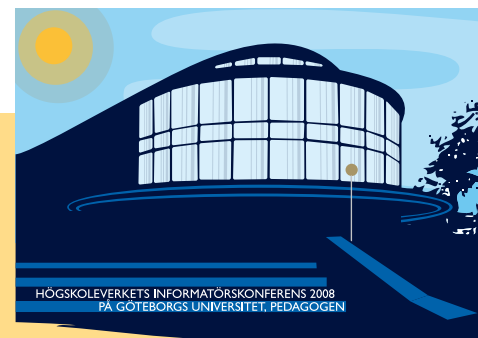
Bakom årets konferens står en arbetsgrupp från arrangören Högskoleverket och värduniversitetet Göteborgs universitet.

Hittills har informatörskonferensen i den här formen hållits varje år sedan 1996. Det brukar vara en uppskattad mötesplats som lockar cirka 200 deltagare från landets lärosäten. ■

– Informatörskonferensen är ett tillfälle att utvecklas i sin yrkesroll, nätverka och bli inspirerad, säger Lena Hed.

Konferensen äger rum på ”Pedagogen”, Göteborgs universitet. Konferensavgiften är 2 100 kr. I avgiften ingår föreläsningar, seminarier, lunch och middag den 14 maj, lunch den 15 maj samt förtäring i pauserna. Resa och logi ingår inte i konferensavgiften. Sista anmälningsdag är 14 april. Det är också sista dag att boka hotellrum till förmånligt pris. Ett detaljerat program och praktisk information finns på www.hsv.se/informatorskonferens.

På gång i Globaliseringsrådet

Regeringens Globaliseringsråd bildades i april 2007 och ska fördjupa kunskaperna och ta fram ekonomisk-politiska strategier om vad som krävs för att Sverige ska hävda sig väl i en värld präglad av snabb globalisering. I rådet ingår företrädare för regeringen, arbetsmarknadens parter, företagsamheten, statsförvaltningen, medierna och forskarsamhället. Ordförande är Lars Leijonborg.

TEXT ÅSA KLEVARD

Pontus Braunerhjelm är huvudsekreterare i Globaliseringsrådet. Nyheter & Debatt har ställt tre frågor till honom.

Hur arbetar Globaliseringsrådet?

– Vår uppgift är dels att föreslå i första hand ekonomisk-politiska reformer för att Sverige ska kunna dra nytta av globaliseringen, dels sprida och fördjupa diskussionen om globaliseringens effekter och drivkrafter. Med utomstående experters hjälp går vi därför igenom en rad olika ekonomipolitiska områden, baserat på regeringens direktiv.

Hur ser genomgången och bevakningen ut?

– Vi har delat in det vi gör i fyra huvudområden, nämligen Sverige som kunskapsnation, näringslivets kapacitet för förnyelse, arbetsmarknaden samt skatter och socialförsäkringar.

Vad gör ni under området Sverige som kunskapsnation?

– Inom alla områdena har vi offentliga möten, seminarier och konferenser där forskare, rådsledamöter och inbjudna gäster

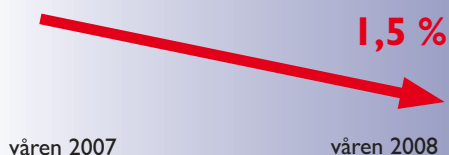
medverkar. När det gäller just Sverige som kunskapsnation har vi exempelvis haft så kallade globaliseringsdueller på universitet och högskolor. Då har dels förespråkare för globaliseringen, dels några som är mera tveksamma till den medverkat och diskuterat högre utbildning. Vi har också publicerat ett antal inlägg i media.

Heldagskonferens om högre utbildning

– Den 24 april ordnar vi en heldagskonferens vars främsta målgrupp är universitet och högskolor. Vid den konferensen offentliggörs rapporten Globaliseringen och den högre utbildningen. Den innehåller en bred genomgång av hur den svenska högre utbildningen fungerar, exempelvis hur våra universitet och högskolor förhåller sig till andra jämförbara länder, hur det ser ut när man blickar framåt när det gäller rekrytering av studenter och tankar kring att ta ut avgifter för studier. Rapporten är skriven av Thomas Andersson, rektor vid Högskolan i Jönköping, som till sin hjälp haft en referensgrupp be-

stående av representanter från bland annat högskolevärlden, facket, avnämare, IVA och Högskoleverket (Anders Flodström).

– Så småningom kommer också en rapport om grundskola och gymnasium. Båda rapporterna ska bilda input i den stora slutrapport som publiceras under våren 2009 som slutprodukt från Globaliseringsrådet innan det upplöses under 2009. ■

Cirka 43 000 har anmält sig till vårens **högskoleprov** som skrivs den 5 april. Det är en minskning på knappt 1,5 procent jämfört med förra våren.